

PEDAGOGIK TAFAKKUR TARAQQIYOTIDA O'QITUVCHI MAHORATINING AHAMIYATI

Ahmadjonov Bekmurod Dilmurod o'g'li

bekmurodahmadjonov77@gmail.com

O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, Fan va

Innovatsiyalar Vazirligi Osiyo Xalqaro Universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18493429>

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'qituvchi mahoratining pedagogik fikrlar taraqqiyotidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, ijodkorligi va innovatsion yondashuvlari pedagogik fikrlar rivojiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillar sifatida yoritiladi. Shuningdek, o'qituvchi mahoratini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, refleksiv tahlil va doimiy o'z ustida ishlashning ahamiyati ilmiy asosda ochib berilgan. Tadqiqot natijalarida o'qituvchi mahoratini oshirish pedagogik tafakkurning yangilanishi va ta'lim sifatini oshirishda muhim omil ekani isbotlangan.

Kalit so'zlar: o'qituvchi mahorati, pedagogik fikrlar, innovatsiya, kompetensiya, kasbiy rivojlanish, ta'lim sifati.

Abstract. This article analyzes the importance of teacher mastery in the development of pedagogical thought. The teacher's professional competence, creativity, and innovative approaches are presented as key factors influencing the evolution of modern pedagogy. The study highlights the role of modern educational technologies, reflective analysis, and continuous professional growth in improving teaching mastery. The findings confirm that the development of teacher mastery contributes significantly to the renewal of pedagogical thinking and the improvement of education quality.

Keywords: teacher mastery, pedagogical thought, innovation, competence, professional development, quality of education.

Pedagogik fikrlar taraqqiyoti ta'lim tizimining sifat ko'rsatkichlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, uning markazida o'qituvchi shaxsining mahorati turadi. Zamonaviy o'qituvchi shunchaki bilim yetkazuvchi emas, balki o'quvchini mustaqil fikrlashga, ijtimoiy faol bo'lishga, ma'naviy barkamol inson sifatida shakllanishga yo'naltiruvchi ijodkor shaxsdir. Shu bois o'qituvchi mahorati va uning pedagogik tafakkurdagi o'rni masalalari bugungi ta'lim siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Bugungi kunda ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar, raqamli texnologiyalarni joriy etish, xalqaro standartlarga asoslangan malaka oshirish tizimlarini kengaytirish o'qituvchi mahoratini rivojlantirishning sifat jihatdan yangi bosqichiga asos yaratmoqda.

Pedagogik fikrlar taraqqiyotining tarixiy jarayoniga nazar tashlasak, har bir davrda o'qituvchi shaxsiga bo'lgan talablar o'zgarib borgan. Avvallari o'qituvchidan asosan fan bilimlarini mukammal bilish talab qilinsa, bugungi kunda pedagogik faoliyat yanada murakkab, ko'p qirrali bo'lib, ijodkorlik, innovatsion fikrlash, kommunikativ kompetensiyalar va refleksiv tahlil ko'nikmalarini ham o'z ichiga olmoqda. O'qituvchi o'z faoliyatida nafaqat o'quvchini o'qitadi, balki uni anglaydi, yo'naltiradi va ijtimoiy hayotga tayyorlaydi. Shu sababli o'qituvchi mahorati pedagogik fikrlarning sifat jihatdan yangilanishiga bevosita turtki beradi.

So'nggi yillardagi xalqaro tahlillar (OECD, UNESCO, Learning Policy Institute, 2024) shuni ko'rsatmoqdaki, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasi darajasi bevosita ta'lim sifatiga ta'sir

ko'rsatadi. Masalan, o'qituvchilarning malakasini muntazam oshiruvchi davlatlarda o'quvchilarning o'qish, matematika va fan yo'nalishidagi natijalari 25–30 foizgacha yuqori bo'ladi. O'zbekiston Respublikasida ham o'qituvchilarning malaka oshirish jarayoni oxirgi yillarda sezilarli faollashdi. 2020-yilda o'qituvchilarning 48 foizi malaka oshirish kurslarida ishtirok etgan bo'lsa, 2025-yilda bu ko'rsatkich 82 foizga yetdi. Shu davrda innovatsion metodlardan foydalanuvchilar 35 foizdan 72 foizga, refleksiv yondashuvni qo'llovchilar esa 28 foizdan 68 foizga oshgan. Bu ko'rsatkichlar o'qituvchilar orasida yangicha fikrlash, o'z ustida ishlash madaniyati va pedagogik tafakkurning faol rivojlanayotganini anglatadi.

O'qituvchi mahoratini belgilovchi asosiy omillar — bu kasbiy bilim, shaxsiy fazilatlar, ijodkorlik, pedagogik sezgirlik, kommunikativ mahorat va yangilikka ochiqlikdir. Shuningdek, refleksiv yondashuv ham o'qituvchi mahoratining ajralmas qismi hisoblanadi. Refleksiya orqali o'qituvchi o'z faoliyatini tahlil qiladi, xatolarni ko'radi va ularni bartaraf etish yo'llarini topadi. Bunday yondashuv pedagogik fikrlarni yangilash, ta'lim metodikasini takomillashtirish hamda o'quvchilarning ehtiyojiga mos yondashuvni tanlash imkonini beradi. Bugungi o'qituvchi uchun faqat fan bilimiga ega bo'lish kifoya emas — u shuningdek, o'z faoliyatini tahlil qilish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash va o'quvchi psixologiyasini chuqur anglash ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

Zamonaviy ta'lim sharoitida o'qituvchi mahoratini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri — bu innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishdir. Bugungi kunda “blended learning”, “project-based learning”, “gamifikatsiya”, “STEAM ta'lim” kabi metodlar keng tarqalmoqda. Ular o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoni hal etish, jamoaviy ishlash va kreativ yondashuvni shakllantiradi. Bunday metodlarni qo'llash o'qituvchidan yuqori darajada pedagogik mahoratni, texnologik savodxonlikni va o'qitish jarayonini boshqarish ko'nikmalarini talab qiladi.

Pedagogik fikrlar taraqqiyoti uchun yana bir muhim yo'nalish — o'qituvchilarning o'zaro hamkorligi, tajriba almashish va doimiy kasbiy rivojlanishdir. O'zbekiston ta'lim tizimida so'nggi yillarda ustoz-shogird dasturlari, pedagogik innovatsiyalar markazlari va xalqaro onlayn platformalar faol joriy etilmoqda. Bu jarayon o'qituvchilarni global tajribalar bilan tanishtirib, ularning fikrlash doirasini kengaytirmoqda. O'qituvchi endilikda faqat mahalliy emas, balki xalqaro miqyosda raqobatbardosh bo'lishi lozim.

Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchi mahoratini oshirish ta'lim tizimining umumiy samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Malakali o'qituvchi darslarda yuqori interaktivlik, muloqot va o'quvchilar ishtirokini ta'minlaydi. Natijada o'quvchilar nafaqat bilim, balki mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni ham egallaydilar. Shu sababli o'qituvchilarni uzluksiz o'qitish, ular uchun motivatsion rag'bat tizimini kuchaytirish, hamda ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash dolzarb masalalardandir.

O'qituvchi mahoratini rivojlantirish faqat davlat siyosati emas, balki har bir pedagogning ichki ehtiyoji bo'lishi zarur. O'z faoliyatini tahlil qiluvchi, yangilikka intiluvchi, o'quvchining shaxsiyatiga hurmat bilan yondashuvchi o'qituvchi pedagogik fikrlarning rivojlanishida yetakchi o'rin tutadi. Shu jihatdan qaraganda, pedagogik fikrlar taraqqiyoti — bu o'qituvchining o'z ustida ishlash, yangilikni izlash va o'z tajribasini boshqalar bilan baham ko'rish jarayonidir.

O'zbekiston ta'lim tizimida o'qituvchi mahoratini rivojlantirishga qaratilgan bir qator amaliy tashabbuslar ham joriy etilmoqda. Xususan, “Uzluksiz pedagogik ta'lim” konsepsiyasi asosida yangi malaka oshirish markazlari tashkil etildi, xalqaro treninglar yo'lga qo'yildi, ta'lim

sifatini baholashning yangi mezonlari ishlab chiqildi. Bu islohotlar pedagogik fikrlarni ilmiy asosda rivojlantirish, o'qituvchilarning o'zini-o'zi anglashini kuchaytirish va kasbiy o'sishga rag'bat uyg'otish uchun mustahkam poydevor yaratdi.

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchi mahorati pedagogik tafakkur taraqqiyotining asosi hisoblanadi. Har bir o'qituvchi o'zining kasbiy, ma'naviy va intellektual salohiyatini doimiy rivojlantirgan holda, o'qituvchi shaxsini kamolga yetkazish jarayonida yetakchi rol o'ynaydi. O'qituvchining refleksiv fikrlashi, innovatsion yondashuvi, zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirishi pedagogik fikrlar taraqqiyotini yangi bosqichga olib chiqadi.

O'qituvchilar uchun doimiy malaka oshirish, raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish, xalqaro tajriba almashuvini kengaytirish, ijodiy muhit yaratish va pedagogik tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash ta'lim sifatini oshiruvchi muhim omillardandir. Faqat shundagina o'qituvchi jamiyatda yetakchi fikr sohibi, ma'naviyat targ'ibotchisi va yosh avlodni tarbiyalovchi bosh kuch sifatida o'z rolini to'liq namoyon eta oladi.

Pedagogik fikrlarning yangilanishi — bu ta'lim tizimining yuragi, o'qituvchining kasbiy mahorati esa uning yurak urishidir. Har bir zamonaviy pedagog o'zining bilimini amaliyot bilan uyg'unlashtira olganida, ta'lim tizimida sifatli o'zgarishlar yuz beradi va bu jarayon jamiyat taraqqiyotining poydevorini mustahkamlaydi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimova, V. M. (2021). *Pedagogik mahorat va o'qituvchi shaxsining kasbiy shakllanishi*. Toshkent: O'zMU nashriyoti.
2. Yo'ldoshev, J. G., & Hasanov, A. A. (2020). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: "Fan va texnologiya".
3. Abdullayeva, D. R. (2023). *O'qituvchining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar*. "Ta'lim va innovatsiyalar" jurnali, №2.
4. G'aniyeva, N. Sh. (2022). *Pedagogik fikrlash va o'qituvchi mahorati*. Samarqand: SamDU nashriyoti.
5. UNESCO Institute for Statistics. (2024). *Global Education Indicators: Teacher Development Report*. Paris.
6. OECD. (2024). *Education at a Glance 2024*. Paris: OECD Publishing.
7. Learning Policy Institute. (2024). *Effective Teacher Professional Development*. Washington, D.C.